

KIDDO laat je kennismaken met verschillende kindercentra die vanuit een specifieke pedagogische visie werken. In deze artikelen staat centraal hoe de begeleid(st)ers hun rol als beroepskracht zien. Deze keer: de visie van Maria Montessori.

De montessori- peuterspeelzaal

'Kinderen helpen het zelf te doen'

Het is half negen en de kinderen van montessoripeutergroep De Kleine Pas in Doetinchem komen een voor een het lokaal binnen. Ze zetten hun meegebrachte eten en drinken in de daarvoor bestemde kast, geven de leidsters een handje en lopen naar hun eigen tafeltje in het lokaal. Daar wacht zoals altijd hun eigen plantje, dat ze zelf water mogen geven en daarna op de kast zetten. Dan gaan de meeste kinderen nog een puzzel met hun vader of moeder maken, totdat het tijd is om afscheid te nemen.

Eerder die ochtend hebben leidster Carolien en stagiaires Nuriye en Kamer ervoor gezorgd dat de ruimte van de peutergroep in orde is; ze hebben de plantjes op de tafeltjes gezet, ervoor gezorgd dat de kasten met materialen geordend en compleet zijn en dat de ruimte veilig, rustig en 'voorbereid' is. Leidster Carolien van Dijk: 'Als je op een montessoripeutergroep werkt, moet je deze ordening en verzorging op kunnen brengen. Je kunt best thuis een sloddervos zijn, maar op het moment dat je hier in de groep komt, moet je de knop omzetten en orde kunnen brengen.'

De visie van Montessori

Maria Montessori (1870-1952) startte precies honderd jaar geleden, in 1907, de eerste montessori-

school in Italië. Nederland volgde al snel, eerst met montessorischolen en vanaf de jaren zestig ook met -peutergroepen en -kinderdagverblijven. In de montessorivisie krijgen kinderen de ruimte om zich in vrijheid te ontwikkelen, vooral doordat ze zelfstandig mogen werken in een omgeving met een rijkdom aan materialen. Deze materialen liggen in kasten op kindhoogte, zodat ieder kind zelf kan pakken waar het mee wil werken. Met de aard van de 'werkjes' wordt ingespeeld op de van nature aanwezige drang van kinderen om dingen te onderzoeken en te ontdekken.

Aan het werk!

Als de ouders van De Kleine Pas vertrokken zijn, gaan de meeste kinderen zelf een werkje uit de kast halen. Hiermee gaan ze op een kleedje op de grond zitten of aan hun eigen tafeltje. Opvallend is de grote concentratie waarmee de kinderen even later aan het werk zijn. De een bekijkt met een vergrootglas allerlei schelpen, een ander kind sopt met grote concentratie een pop schoon met water en veel zeep, weer een ander kind maakt een puzzel en op de grond legt een groepje kinderen allerlei vormen met stokken, die een reeks vormen van lang naar kort. Alle werkjes zijn bedoeld om de taalontwikkeling, de motorische ontwikkeling en de zintuiglijke ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. Als de

kinderen met een werkje klaar zijn, ruimen ze het zelf op. Als het nodig is, maken ze zelf hun tafeltje schoon. Daarna pakken ze weer een ander, meestal moeilijker werkje. Als ze willen, kunnen ze ook iets te eten en te drinken pakken en dit zelf aan tafel opeten en -drinken.

Helpen of niet?

Gedurende de ochtend houden de leidster en twee stagiaires ieder een eigen groepje van vier of vijf kinderen in de gaten. Met een geconcentreerde blik observeren ze de kinderen en ondersteunen hen daar waar dat nodig is. Carolien: 'Sommige kinderen weten niet wat ze met een werkje moeten doen of pakken niet zelf iets. Die moet je dan echt bij de hand nemen en vragen: "Zullen we een werkje pakken? Ja? Uit welke kast wil je dan iets? Pak het zelf maar." Dan blijf je er even bij, maar zo gauw een kind het verder zelf kan, neem je afstand. Andere kinderen zijn juist weer zo druk bezig, dat ze helemaal vergeten om iets te eten en te drinken. Daar herinneren we ze dan op een gegeven moment aan.'

Toch is het in de montessoriaanpak vooral een kunst om als begeleid(st)er niet te pas en te onpas een kind te hulp te schieten. Op de vraag of dit soms niet heel moeilijk is, moeten Carolien, Nuriye en Kamer hard

lachen. Nuriye Kale: 'Inderdaad was dat in het begin heel lastig, want voor je het weet heb je al iets voor een kind gedaan of gepakt. Maar je went er toch wel aan.' Het motto van de montessorivisie is 'Help mij het zelf te doen'.

Uitbreidingen aanbieden

Wat de leidsters ook doen, is de kinderen 'uitbreidingen' aanbieden, oftewel ze doen nieuwe suggesties aan de kinderen die passen bij de fase waarin ze zitten. 'Als leidster moet je oog hebben voor wat wij de "gevoelige perioden" van kinderen noemen. Dat betekent dat kinderen in een bepaalde periode ineens heel sterk met iets bezig kunnen zijn. Dat kan met taal zijn, maar ook met iets motorisch zoals schenken, draaien of knippen, of met hun zintuiglijke ontwikkeling. Als leidster probeer je daar op in te spelen, om dat kind dan iets aan te bieden waar het op dat moment mee verder kan.' Dit betekent dat je als leid(st)er een goede kennis moet hebben van de ontwikkelingsfasen van kinderen en van hoe je hier met montessorimaterialen op in kunt spelen.

Je rol als leidster

Een goede montessorileid(st)er dient te zorgen voor een geborgen sfeer door op een rustige en vertrouwde manier met kinderen om te gaan. Ook

dient hij of zij een voorbeeld voor de peuters te zijn, bijvoorbeeld door zelf de 'goede manieren' te hebben die zij de kinderen wil aanleren. Voor een beginnende leid(st)er is dat vaak een intensief leerproces. Nuriye: 'Ik heb daar echt heel erg aan moeten wennen. Want het betekent bijvoorbeeld dat je zelf ook niet in de vensterbank gaat zitten of dat jij als leidster, net als de kinderen, ook je mouwen opstroopt als je je handen wast, zelfs al staan er geen kinderen direct naast je.'

In de kring

Kamer en Nuriye vertellen dat zij, wanneer zij in de andere peutergroep met collega Margreet werken, op bepaalde momenten met de kinderen in de kring gaan: een keer aan het begin van de ochtend als start en later op de ochtend nog een keer om een verhaaltje voor te lezen en een gezamenlijke activiteit te doen. Carolien licht toe waarom zij dit meestal juist niet doet: 'Als de kinderen eenmaal aan het werk zijn en je ze uit hun werk haalt door in de kring te gaan zitten, duurt het naar mijn ervaring een hele poos voordat ze die concentratie daarna weer kunnen opbouwen. In het begin pakken ze meestal een eenvoudig werkje en later in de ochtend een moeilijker werkje. Ik wil ze liever niet uit dat proces halen. Wat ik wel regelmatig doe, is met een klein groepje kinderen aan iets werken.'

Ouders

Wil een kindercentrum werkelijk opvoeden vanuit de montessorivisie, dan zullen ook de ouders inzicht moeten hebben in de montessoripedagogiek. De leidsters op De Kleine Pas vinden het belangrijk voor het kind dat er één lijn wordt gevolgd door leidsters en ouders. Soms leggen ze ouders dingen uit, bijvoorbeeld wat de bedoeling is van een 'werkje'. Zo hopen ze dat ouders (nog) beter begrijpen wat de montessorivisie inhoudt. Carolien: 'Het is voor de ouders thuis natuurlijk niet altijd haalbaar om het kind zo veel mogelijk zelf te laten doen. Maar wanneer ze 's morgens met hun kind bij ons komen, verwachten we wel dat ze hun kind stimuleren zelf hun jas aan en uit te trekken en zelf hun spullen uit de tas te halen en op te bergen.'

Inspiratie

Op een montessoripeutergroep dient altijd minimaal één leid(st)er in het bezit te zijn van een montessorificertificaat. Het is immers van groot belang dat er voldoende kennis is op het gebied van de montessorivisie. Ieder jaar hebben de leid(st)ers een speciale bijscholingsdag. Hier hebben ze contacten met andere peutergroep- en onderbouwleidsters, doen inspiratie op voor bijvoorbeeld nieuwe werkjes en brainstormen over hun visie. Het werken met de kinderen is voor de leid(st)ers intensief, maar geeft ook voldoening.

In de montessorivisie krijgen kinderen de ruimte om zich in vrijheid te ontwikkelen

Genieten van je werk

Het eind van de ochtend is in zicht. Een jongetje begint zachtjes te huilen en zegt dat hij naar papa wil. Kamer neemt hem troostend op schoot en kan hem uiteindelijk afleiden met een laatste puzzel. Leidster Carolien begeleidt nog een paar kinderen op de gang bij de zandtafel als de ouders een voor een hun kind komen halen. Ondertussen zorgen Nuriye en Kamer dat de groepsruimte weer schoon en compleet is voor de volgende dag. De meeste

kinderen gaan moe maar voldaan aan de hand van vader of moeder naar huis. Een van de kinderen zal deze week vier jaar worden en naar de basisschool gaan. Carolien: 'Als ik zie hoe een kind hier binnenkomt en hoe het dan twee jaar later weer weggaat, dan vind ik het fantastisch om te zien welke ontwikkeling het heeft doorgemaakt. Dat ik daar een bijdrage aan kan leveren, vind ik het heerlijke van dit werk.'

Informatie

Leid(st)ers op een montessoripeutergroep:

- hebben uitgebreide kennis van de montessorivisie.
- kunnen een voorbeeld zijn voor de kinderen in 'goede manieren'.
- kunnen goed observeren om in te kunnen spelen op de individuele behoeften van kinderen.

- kunnen kinderen leren zelfstandig te zijn door het bieden van hulp te beperken.

Kijk voor meer informatie op: www.montessori.nl, ook voor literatuurtips.

Informatie

Over de auteur

Wendy Doeleman is zelfstandig trainer bij Dana Trainingen (zie: www.danatrainingen.nl) en schreef onder andere de publicatie *Families in beeld*. Tevens is zij auteur voor KIDDO. Contact: w.doeleman@danatrainingen.nl.